

av forslagene ubetinget bør vedtas. Men samtidig er jeg redd for at man ved de nye formuleringer av gjerningsinnholdet, og da ikke minst begrensingsbestemmelsene, kommer i skade for å stemple en urimelig stor del av befolkningen. Også av den grunn synes jeg det må være det rette å beholde beskrivelsen av gjerningsinnholdet slik vi har det i §86.

VI Så mange og tvilsomme spørsmål som forslaget i det hele tatt reiser, bør det etter min mening ikke sendes over for det har været anledning til å gi det en grundig gjennomgåelse.

§47

Oslo, den 9. juni 1951.

Kjære Lars Evensen,

Takk for ditt brev.

I. Det innledende sitat til skriftstykket av 3 juli 1943 ^(Over Bakk. sammen 1252) stemmer godt med Haugs egne opplysninger under Knutzensaken om at han i midten av mars 1943 dro en tur nordover (til Lofoten) og underveis grunnet på spørsmålene om Stortingets sammenkalling, de midlertidige kommunal- og skolestyreordninger og videre at han under sitt Nordlandsopphold hadde anledning til å treffe en god del kjente - fortrinnsvis lærere - som han hadde varslet om å møte seg og med hvem han ventilerte spørsmålene.

Når Okkenhaug, kontrollkontorets leder i Stockholm, ikke var i tvil om at skriftstykket kom fra Haug og derfor - etter å ha hørt at Haug var på tale som nytt KK-medlem - tok en ekstra^{kt}avskrift med til grensemøtet i sept. 1943 for å advare mot valget, var grunnen den at han fant sterk støtte for sin antagelse om Haugs forfatterskap både i det innledende sitat og i brevets karakteristiske sterkt følelsesbetonte og agitatoriske form (f.eks. "de som vakt skulle være").
 den omfattende at
 også Haugs eget, ^{skadde sit}udmerkede kontaktnett var vel kjent av Okkenhaug. Til dette kommer 1) at skriftstykkets inngående argumentasjon om "representanten" stemmer forbausende godt med hva jeg, på grunnlag av de av meg selv gitte opplysninger i Kretsens brev til Regjeringen av ultimo januar (Over Bkk. s. 64), hadde fortalt Haug om hvordan Kretsen og KK etter vår oppfatning var sammensatt nettopp av "representanter" for de forskjellige politiske partier, befolkningsgrupper og landsdeler. Og 2) at dersom forfatteren ikke også var jurist, ville han neppe innledningsvis og i konklusjonen ha brukt og presisert uttrykket "almen tillit", som nemlig året før var innført i straffelovgivningen fra London som den juridiske betegnelse for det komplekse av rettighetstap som skulle ramme nazistene.

Også dateringen passer godt: Haug forklarte, at han 10 mai var på et meget lite hyggelig besøk hos meg, hvor kommunalordningen ble drøftet og at han i slutten av mai av ekspedisjonssjef Boyesen og Kaare Norum ble oppfordret til å overta den midlertidige skoledirektørstilling i Oslo bispedømme.

I den oversendte ekstraktavskrift av skriftstykket er, som du i ditt brev påviser, dateringen feilskrevet som 3 juli, istedenfor rettelig 3 juni 1943, altså noen dager etter at Haug hadde fått den nevnte oppfordring fra Boyesen og Norum.

Hverken etter detaljene i innholdet eller etter formen kan skriftstykket godt være forfattet av Ribsskog; man kan jo bare sammenlikne med R.s nøkterne form i hans brev av september, som fulgte med ditt brev. Ribsskogs egen forklaring viste da også at han ikke hadde skrevet junibrevet.

Jeg kan etter dette ikke godt skjønne at noen annen enn Haug skulle ha forfattet eller inspirert skriftstykket. Men det ville jo vært heldig, om man under rettssaken hadde spurt Trygve Nilsen, som sendte det til deg, om hvem han fikk det fra. Årsaken til at så ikke ble gjort var at Okkenhaugs opplysninger om forsendelsen til deg fremkom etter Trygve Nilsens prov.

Dersom Trygve Nilsen ville bekrefte hvem skriftstykket kom fra, ville en kunne slippe på ny å stevne ham som vitne. Men - først og fremst - da ville følgen antagelig bli, at det ble slutt på disse meningsløse rettssakene mellom hjemmefrontfolk. Denne saken f.eks. har etter mitt beste skjønn ingen annen fornuftig hensikt enn å forsøke å få domstolen til å dømme meg til saks- og offentliggjørelsesomkostninger, idet man vil forsøke å få det til at jeg "ikke" i enhver henseende har våst tilbørlig aktsomhet". (straffelovens ord).

II Jeg mener tvertimot å ha hatt all grunn til å tro på den beskjed jeg fikk om grunnlaget for det på engelsk avfattede brev til den amerikanske legasjon i Stockholm, nemlig at det var kommet fra Haug, hvilket overfor en tredjemann ble bekreftet av den amerikanske minister Heathcchell Johnsen og colonel Sigurd J. Arnesen ved den amerikanske legasjon.

III Men dertil kommer videre at jeg jo også (antagelig fra rettskontoret) var blitt overlevert fotostatkopier av de brevene, du har fått gjenpart av, og som var datert 12/3. (44) og adressert til Trygve Nilsen, Arvid Hansen og Jon G. Hanssen, men som ble stoppet av kontrollkontoret. (Dessuten medfulgte brev til 3 svenske lærere.) Stilen og enkelte av de benyttede ordene er her påfallende lik de muntlige beskjedene Haug ga lærer Einar Krogsrud, da sistnevnte kort tid etter skulle dra til Sverige, se "Regjeringen og hjemmefronten" side 406. Beskjedene, som Krogsrud straks skrev ned og lærte seg utenad, bekreftet han som vitne i Knutzensaken. I brevene av 12 mars¹⁹⁴⁴ som i Krogsruds forklaring i Stockholm får en høre om "forbitrelsen" mot "nynasistene" som går "som en bølge over landet". De som stiller med sensuren i Stockholm og som må fjernes, er "kretsledernes trofaste slaver" - tilsvarende beskjedens "lakeier for nynasismen". I beskjeden og i brevet til Trygve Nilsen får en høre om professor Skeies betenkning, likesom de to skriftene Haug innrømmer å ha skrevet, nemlig "Troskap mot forfatningen" og "Kongens

Utda 129 i fot alle med Knutzensaken og lygt om Haugs angivelse forfatteren 70 det egentlig ble det om "nynasistene"

ed til forfatningen", er berørt i brevet til Trygve Nilsen og var vedlagt dette.

Den farverike formen er også ellers karakteristisk, f.eks. "de der øst" og "de der vester". I Ivar Aasens Ordbog vil en finne ordet "vester" som en sjeldnere form for "vest" og i to forbindelser, om skyer og var fra vest eller sørvest er ordet "vester" av Aasen lokalisert til "Nordland" og til "Nordland (Lofoten)". Haugs far var fiskeskipper fra Lofoten og etter hva Ribsskog skrev i Arbeiderbladet forleden har Haug selv i flere vintre rodd lofotfiske. Så på dette punkt kan en vel si, ^{selv om} at hans mål ^{sjøer} røper ham, ^{da er uttrykket et klart indiskutert}.

"Underskriften" på brevet til Trygve Nilsen minner jo også sterkt om uttrykket i det engelske brevet om de norske nynasistenes Gøbbels, idet det til avslutning skrives: "Beskjed kan nå sendes til ham som ble formant av Kretsføreren og hans blåøyede jesuittdrabant i november sistleden? Noen andre enn Haug ble ikke "formant av Paal Berg og meg (samt Eugen Johannessen og Halfdan Jønsson). Iallfall passer det ordet svært dårlig på vår diskusjon med Trygve Nilsen selv og Sven Svensson. (Eugen Johannessen hevder da også bestemt at brevets form er helt ulik den som Sven Svensson pleier å bruke). Ribsskog benektet som vitne å kjenne til dette brevet til Trygve Nilsen. I brevet til Jon Hanssen heter det at svar skal sendes "ham som mottok undertøyet i Oslo". Haug bekreftet under saken at han hadde mottatt undertøy til utdeling. I samme brev tales det om "den smakløse trafikk", som sensorene driver, jfr. i det samtidige brev til Trygve Nilsen: "det øves en smakløs sensur". I alle tre brev tales det om landsmenn eller folk "der øst". Og "stormbølgen" går igjen i dem. Så alt peker på at brevene er kommet ^{Eller er inspirert av} fra en og samme mann, og som vel etter hva vi vet om Krogsrudbeskjedens innhold og ordlyd ikke godt ^{lykes å} ^{kan} være noen annen enn Haug.

IV Endelig forelå før min avreise fra Norge det i Over Bakkekammen side 372 gjengitte budskapet som K.K. fikk fra sin hovedkontakt i Stavanger med beskjed om at det kom med bud fra Oslo og med hilsen fra Haug, noe som ble bekreftet under og i forbindelse med Knutzensaken. Dette skrift, "Stavangerbrevet", var datert 23. februar 44 og var åpenbart en imøtegåelse av den redegjørelse av 25 januar 1944 som Kaare Norum og jeg hadde skrevet - for Kretsen og K.K. - og som var sendt K.K.s kontaktpunkter rundt om i landet. (Det står i "Over Bakkekammen" side 319.) Haug benektet å ha skrevet det, men sa han visste hvem forfatteren var og at vedkommende var død. Han siktet da åpenbart til byrettsdommer Inge Debes med hvem han i en annen forbindelse forklarte at han høsten 1943 var i en meget nær kontakt og hadde hyppige samtaler med. Også professor

Skeie møtte han praktisk talt hver eneste dag på den tiden. Stavangerbrevets ord om lykkeridderne ble av Haug selv brukt under samtalen med Krogsrud. Og betegnelsen "nynasister" som stadig går igjen benektet ikke Haug å ha brukt. Norum forklarte da også at dette siste var et av Haugs yndlingsuttrykk samt at han ved andre anledninger hadde hørt ham bruke ordet "lykkeriddere". Og Norum la til at dette var foranledningen til at man hadde mistenkt Haug for om ikke akkurat å ha forfattet Stavangerbrevet, så iallfall åndelig å ha befruktet det. Det inneholdt da også en gjengivelse av Haugs skrift "Troskap mot forfatningen" og "Kongens ed". At Haug har søkt å få Stavangerbrevet distribuert er iallfall på det rene, jfr. Fossgards prov om hvordan lærer Braaten, lærernes tillitsmann på Romerike, av Haug personlig fikk dette skriftet til utdeling.

V. Jeg vil også nevne at i den forhåndsprosedyre i en rekke aviser, som herr Lorentz Vogt leverte da hovedforhandlingen i Knutzensaken skulle begynne og med utgangspunkt i sakens dokumenter tillegges han Haug en del av æren for skriftet "Alvorlige ord", som ble sendt ut over nyttår 1945. Etter konferanse med Haug satte Nesse opp det første utkastet som så to ganger ble gjennomgått av disse to samt professor Skeie og Ribsskog hvorunder en del tilføyelser og rettelser ble gjort. I dette skriftet, hvor hjemmefrontledelsen ble beskyldt for ved statskupp å ville innføre et "nynasistisk" diktatur unnså forfatterne seg ikke for å skrive følgende:

"Det er en uhyggelig nedverdiggende tanke at der blant heimefrontens folk skulle finnes noen som vilde benytte tyskernes okkupasjon av landet - krigen med all dens elendighet - til å bli kvitt politiske motstandere og meninger fra førkrigstiden - eller med andre ord til å vinne noe politisk for seg selv. De stiller seg i så fall i rekke med N.S. som har gjort nøyaktig det samme. Noen politisk eller materiell lønn for vår kamp for fedrelandets frihet skal vi ikke ha - enn mindre forlange. De som gjør en innsats for å opnå en fordel av krigen, stiller seg i klasse med de verste brakkebaroner."

Denne prosedyren hadde jeg fått og lest før jeg 12 januar fikk advokat Gunnar Eriksens brev av 10. januar hvor han på Haugs vegne forlange innen 15.s.m. "en skriftlig tilbakekallelse og unnskyldning" av min meddelelse til advokat Jensen av Haugs angivelige forfatterskap til det engelske brevet. Tilbakekallelsen og unnskyldningen ville "bli dokumentert og forøvrig gjort kjent i den utstrekning Haug måtte finne det nødvendig eller ønskelig" - antagelig som et ledd i herr Vogts kampanje. Lot jeg være, ville følgen bli "privat straffesak mot Dem!"

Det forlangte omgående svar fikk advokat Eriksen selvfølgelig ikke. Men i forlikrådet sa jeg at jeg under vitneførselen i

Haugsaaken ikke ville fastholde at brevet var kommet fra Haug, forutsatt at heller ikke Haug berørte dette. Jeg gjorde hva jeg kunne for at denne innbyrdes strid tidligere medarbeidere imellom skulle kunne unngås.

Du kan gjerne vise Trygve Nilsen dette brevet, hvis du vil forelegge ham spørsmålet om hvem skriftstykket av 3 juli 1943 kom fra.

Hilsen

Fredriand Schjelderup

